

Beckova edice komentované zákony

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Komentář

Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., dr. h. c.

Prof. JUDr. Helena Válková, CSc.

JUDr. Alexander Sotolář

JUDr. Milada Šámalová

a kol.

4. vydání 2025

Vzor citace:

Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Šámalová, M. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 1903 s.

Bibliografické informace Národní knihovny České republiky. Národní knihovna České republiky uvádí tuto publikaci v České národní bibliografii. Podrobné bibliografické údaje jsou k dispozici na internetu na adrese <https://www.nkp.cz/>.

Vydáním této knihy jsme
společně s tiskárnou FINIDR
zasadili jeden nový strom.

Publikaci zpracoval autorský kolektiv ve složení: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., dr. h. c., prof. JUDr. Helena Válková, CSc., JUDr. Alexander Sotolář, JUDr. Milada Šámalová, prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc., JUDr. Petr Škvain, Ph.D.

Vydalo Nakladatelství C. H. Beck v Praze v roce 2025
Jungmannova 750/34, 110 00 Praha, Nové Město, beck@beck.cz
Odpovědná redaktorka JUDr. Evelina Součková
Sazba: SV, spol. s r. o., Praha
Tisk: Finidr, s. r. o.

© Nakladatelství C. H. Beck, 2004

ISBN 978-80-7400-993-8

Věnování

Za podporu a porozumění, kterých se nám v mládí dostalo, s díky věnuji svým rodičům

autoři

Jednotlivé části komentáře a ustanovení zpracovali:

Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., dr. h. c. (vedoucí autorského kolektivu): § 2, § 4 až 8, § 21 až 23, § 36 až 45 (společně s JUDr. Miladou Šámalovou), § 46 až 51, § 55 až 60, § 61 až 67 (společně s JUDr. Miladou Šámalovou), § 71 (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem), § 72 až 73, § 75a (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem), § 78 (společně s prof. Helenou Válkovou), § 81 (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem), § 82 až 88, § 89 (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem), § 93 (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem), § 97, 98 a celková redakce

Prof. JUDr. Helena Válková, CSc.: stručný historický přehled, § 1, 3, 31, 32, 34, 35, 76, 77, § 78 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 79, 104

JUDr. Alexander Sotolář: § 9 až 20, § 24 až 30, § 33, § 52 až 54, § 68 až 70, § 71 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 74, § 75a (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 80, 80a, § 81 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 88b, § 89 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 89a, 89b, § 89i až 90, § 91 a 92 (společně s prof. Milanou Hrušákovou), § 92a, § 93 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 93a až 95a

JUDr. Milada Šámalová: § 36 až 45 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 61 až 67 (společně s prof. Pavlem Šámalem), § 89c až 89h

Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.: § 91 a 92 (společně s JUDr. Alexanderem Sotolářem)

Mgr. Petr Škvain: § 88a, rejstřík

Předmluva k prvnímu vydání

Po dlouhých peripetiích dne 25. června 2003 přijatý zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, účinný k 1. lednu 2004, vyžaduje pohotovou reakci ve formě praktického komentáře, který by měl sloužit potřebám těch, jichž se nová právní úprava týká nejvíce: soudcům mládeže, státním zástupcům, probačním úředníkům, pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany dětí, policistům specializovaným na delikventní mládež a advokátům. S ohledem na to, že se jedná o skutečnou reformu trestního práva mládeže, která v mnoha směrech jenom nenavazuje na předchozí právní úpravu, ale tuto právní úpravu v souladu s vývojem „trestního“ práva mládeže u nás i ve světě přetváří a doplňuje, pokusili jsme se v zájmu lepšího pochopení historických a trestně politických souvislostí podat čtenáři výklad místy přesahující tradiční rámec komentáře.

Pro prvé vydání komentáře byla využita i řada materiálů, které sloužily jako podklady pro přípravu nového zákona, na které jsme se osobně podíleli. Jejich zapracováním do textu výkladu se dostává čtenáři všech dostupných informací, které mu usnadní rychlé pochopení a správnou aplikaci nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Publikace se tak může stát i vhodnou první učební pomůckou a praktickou příručkou pro ty, kteří se budou ve svém studiu a praxi s problematikou soudnictví ve věcech mládeže průběžně setkávat, a budou proto potřebovat porozumět nejen jednotlivým právním ustanovením, ale celkovému smyslu a hlavním cílům, které zákonodárce přijetím tohoto zákona sledoval.

Při zpracování komentáře jsme se snažili v maximální možné míře využít aktuální i historické tuzemské judikatury, pokud se tato vztahuje k příslušným ustanovením. Tam, kde to nebylo možné, je třeba vyčkat na novou, originální judikaturu, která sjednotí soudní interpretaci zákona.

Vzhledem k tomu, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže je speciálním zákonem ve vztahu k obecným právním předpisům, a to především k trestnímu zákonu a trestnímu řádu, ale i k zákonu o rodině, zákonu o sociálně-právní ochraně dětí a k občanskému soudnímu řádu, nelze v praxi vystačit pouze s tímto komentářem, ale je třeba v návaznosti na něj používat i komentáře, judikaturu, literaturu a další pomůcky k těmto právním předpisům. Pro usnadnění používání komentáře jsme proto ve svém výkladu věnovali zvýšenou pozornost vztahu jednotlivých ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže a uvedených obecných právních předpisů a také vysvětlení těch otázek, které nejsou zákonem výslovně řešeny, a to z důvodu zmíněného vztahu speciality tohoto zákona vůči trestnímu zákonu a trestnímu řádu. Zda se nám

Předmluva k prvnímu vydání

to vždy podařilo, je již na posouzení laskavého čtenáře, jehož připomínky a návrhy jsou i v tomto směru vítány.

Praha, únor 2004

Autoři

Předmluva k druhému vydání

Nové vydání komentáře k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže vychází po téměř třech letech od 1. vydání, tedy po poměrně dlouhé době, v průběhu níž se jednak vyvíjela praxe orgánů činných podle tohoto zákona – soudů pro mládež a specializovaných státních zástupců a policejních orgánů, uskutečnilo se větší množství seminářů jak na půdě Justiční akademie, tak i jinde, a v mnoha otázkách již došlo i ke sjednocení judikatury a dalších postupů při uvádění zákona o soudnictví mládeže do praxe. V mezidobí také došlo ke dvěma novelizacím zákonem č. 383/2005 Sb. a zákonem č. 253/2006 Sb., které přinesly některé změny, jež se dotkly zejména ochranné výchovy a jejího vztahu k ústavní výchově, která je upravena zákonem o rodině, a ochrany soukromí mladistvých, pokud jde o uveřejňování pravomocného odsuzujícího rozsudku.

Při zpracování nového vydání komentáře jsme velkou pozornost věnovali nejen zmíněným novelizacím, ale i řadě dalších otázek, u kterých podáváme upřesněný a prohloubený výklad jednotlivých ustanovení týkajících se odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, a to s přihlédnutím k vývoji názorů praxe orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a teorie trestního práva mladistvých, ať už jde o základy jejich odpovědnosti za provinění nebo o řízení v trestních věcech mladistvých, jakož i řízení ve věcech dětí mladších patnácti let. Velkou pozornost jsme věnovali i zařazení a výkladu nové publikované i nepublikované judikatury, včetně obsáhlého výběru z judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Aktualizovány jsou i odkazy na související právní předpisy, které citujeme ve znění platném k datu uzavření prací na komentáři, aniž bychom u každého z nich uváděli, že jsou citovány ve znění pozdějších předpisů.

V neposlední řadě chceme poděkovat všem milým kolegům, kteří nám sdělili své poznatky a připomínky týkající se předchozího vydání komentáře, čímž nepochybně přispěli k jeho dalšímu zkvalitnění. Naše poděkování patří i všem pracovníkům Nakladatelství C. H. Beck, kteří významně přispěli k jeho vydání.

Práce odpovídá právnímu stavu a judikatuře k 1. 3. 2007.

*Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
jménem autorského kolektivu*

Předmluva k třetímu vydání

Je nám ctí i potěšením, že můžeme čtenářům nabídnout již třetí vydání komentáře k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže. Od posledního vydání tohoto komentáře uplynuly více jak čtyři roky a toto druhé vydání je již zcela rozebráno. V mezidobí došlo k přijetí trestního zákoníku, dále k několika novelizacím zákona o soudnictví mládeže, ale i trestního řádu, které se poměrně značně dotkly některých ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Vzhledem k tomu, že se vyvíjela též judikatura a právní názory teorie, považovali jsme za nutné komentář k jednotlivým ustanovením podstatně doplnit a zčásti i přepracovat jeho jednotlivé části tak, aby v aktuální verzi mohl nadále sloužit celé právnické veřejnosti.

Především jsme upravili text zákona s přihlédnutím k novelizacím zákona o soudnictví ve věcech mládeže provedeným zákony č. 345/2007 Sb., č. 129/2008 Sb., č. 41/2009 Sb., č. 181/2011 Sb. a č. 301/2011 Sb. Při zpracování komentáře jsme velkou pozornost věnovali nejen zmíněným novelizacím, ale i řadě dalších problémů, ohledně nichž podáváme upřesněný a prohloubený výklad jednotlivých ustanovení týkajících se odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, a to s přihlédnutím k vývoji názorů praxe orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a teorie zabývající se trestním právem mladistvých a protiprávními činy dětí mladších patnácti let, ať už jde o základy jejich odpovědnosti za provinění a činy jinak trestné, nebo o řízení v trestních věcech mladistvých, jakož i řízení ve věcech dětí mladších patnácti let. Dále jsme doplnili text komentáře o novou judikaturu uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, dále v časopisech Trestněprávní revue a Trestní právo, jakož i o nová rozhodnutí uveřejňovaná ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky. Rubriku souvisejících předpisů jsme aktualizovali a doplnili o některé nově vyhlášené právní předpisy, které citujeme ve znění platném k datu uzavření prací na komentáři, aniž bychom u každého z nich uváděli, že jsou citovány ve znění pozdějších předpisů. Stejně tak jsme aktualizovali výběr z literatury, který je zařazen u jednotlivých ustanovení tohoto zákona.

Doufáme, že komentář, jehož způsob zpracování co nejvíce přihlíží k potřebám praxe, dobře poslouží odborné veřejnosti, zejména soudcům, státním zástupcům, advokátům a policistům, kteří se specializují na problematiku delikventní mládeže, v jejich každodenní činnosti. Vzhledem k tomu, že stále probíhá permanentní reforma trestního práva, která je v současné době prováděna mnoha dílčími novelizacemi všech trestněprávních předpisů, považujeme za nutné uživatele komentáře upozornit na skutečnost, že je třeba průběžně sledovat všechny legislativní změny nejen zákona o soudnictví ve věcech

mládeže, ale i všech souvisejících předpisů, které se v mnoha směrech jistě v nejbližších letech dotknou i odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a navazujících řízení ve věcech mladistvých a řízení ve věcech dětí mladších patnácti let.

V neposlední řadě chceme poděkovat všem milým kolegům, kteří nám sdělili své poznatky a připomínky týkající se předchozího vydání komentáře, čímž nepochybně přispěli k jeho dalšímu zkvalitnění. Naše poděkování patří i všem pracovníkům Nakladatelství C. H. Beck, kteří významně přispěli k jeho vydání.

Práce odpovídá právnímu stavu a judikatuře k 1. 6. 2011; dále byla do textu komentáře zapracována i novela č. 301/2011 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 11. 2011.

*Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
jménem autorského kolektivu*

Předmluva ke čtvrtému vydání

Nové vydání komentáře k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže vychází po čtrnácti letech od 3. vydání, tedy po poměrně dlouhé době, v průběhu níž se jednak vyvíjela praxe orgánů činných podle tohoto zákona – soudů pro mládež a specializovaných státních zástupců a policejních orgánů, v mnoha otázkách došlo k dalšímu sjednocení judikatury a postupů při využívání zákona o soudnictví ve věcech mládeže v praxi. V mezidobí také došlo k mnoha novelizacím, a to z posledních let zejména provedených zákony č. 77/2015 Sb., č. 55/2017 Sb., č. 203/2019 Sb., č. 333/2020 Sb., č. 220/2021 Sb., a zvláště zákonem č. 165/2024 Sb., které přinesly podstatné změny jak v opatřeních ukládaných mladistvým i dětem mladším patnácti let, tak v řízení v trestních věcech mladistvých a v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let. Z těchto novelizací je třeba samostatně zmínit zákon č. 165/2024 Sb., který mimo dílčích změn a doplnění týkajících se mladistvých zcela novým způsobem upravil tři fáze řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, a to objasňovací, návrhovou a soudní fázi řízení, a zejména právní zastoupení dítěte mladšího patnácti let po celé řízení. S ohledem na to jsme věnovali mimořádnou pozornost výkladu všech ustanovení třetí hlavy první části zákona o soudnictví ve věcech mládeže. V neposlední řadě jsme do komentáře zapracovali zatím poslední novelu provedenou zákonem č. 319/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jenž výrazně omezil senátní rozhodování u soudů prvního stupně; u okresních obecných soudů i soudů pro mládež nyní působí jen samosoudci. V průběhu dokončování prací na komentáři vláda předložila do Poslanecké sněmovny Parlamentu dvě novely upravující mimo jiné i zákon o soudnictví ve věcech mládeže (Tisky 854 a 861), a proto je třeba sledovat, zda tyto novelizace, které by měly nabýt účinnosti zřejmě 1. ledna 2026, resp. 1. července 2026, budou Parlamentem přijaty. Z těchto novel je zejména důležitý „Tisk 861“, který ve spojení s pozměňovacími návrhy poslanců obsahuje změny týkající se § 27, 63, 71, 89c, 90, 92 i nových znění § 93a a 93b ZSM (navazujících i na právní úpravu „záznamu v evidenci skutečností důležitých pro práci s dětmi“). Blíže viz poznámky v komentáři u těchto paragrafů.

Při zpracování již čtvrtého vydání komentáře jsme velkou pozornost věnovali nejen zmíněným novelizacím, ale i řadě dalších otázek, u kterých podáváme upřesněný a prohloubený výklad jednotlivých ustanovení týkajících se odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, a to s přihlédnutím k vývoji názorů praxe orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a teorie trestního práva mladistvých, ať už jde o základy jejich odpovědnosti za provinění, výchovná, ochranná i trestní opatření jim ukládaná, anebo o řízení v trestních věcech mladistvých.

Mimořádnou pozornost jsme věnovali již zmíněné nové úpravě řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, a to včetně ukládání a výkonu opatření jim ukládaných a jejich právnímu zastoupení.

Podstatně jsme doplnili literaturu u jednotlivých ustanovení a také rubriku „Souvisejících předpisů“, kterou jsme aktualizovali a obohatili o některé nově vyhlášené právní předpisy. Všechny předpisy citujeme v aktuální verzi k datu uzavření prací na komentáři, aniž bychom u každého z nich uváděli, že jsou citovány ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že však legislativní změny a doplnění jednotlivých zákonů jsou v současné době prováděny v zásadě permanentně, je třeba je pozorně sledovat a text uváděný v komentáři vždy konfrontovat s aktuálním zněním nejen zákona o soudnictví ve věcech mládeže, trestního zákoníku a trestního řádu, a u dětí mladších patnácti let i občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních, ale i příslušného dalšího navazujícího právního předpisu. Judikaturu jsme doplnili nejen o rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, vydávaných v současné době již jen elektronicky, příslušnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, ale také o nepublikované judikáty zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, které jsou dostupné na www.nsoud.cz nebo www.usoud.cz, ale i v elektronických systémech Beck-online, ASPI atd.

Jinak jsme zachovali osvědčenou úpravu komentáře včetně rubriky „Z judikatury“, kterou považujeme v souladu s tím, jaký se klade v dnešní době důraz na judikaturu zejména vysokých soudů, za mimořádně důležitou, neboť práce s judikaturou tvoří základ činnosti jak advokátů a státních zástupců, tak zejména soudců. Velkou pozornost jsme věnovali nejen návaznosti a vzájemným vztahům mezi jednotlivými ustanoveními zákona o soudnictví ve věcech mládeže, trestního zákoníku, trestního řádu, občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních, ale mysleli jsme i na souvislosti s dalšími předpisy tak, aby výklad ke každému paragrafu byl co nejucelenější a podával potřebný přehled o provázanosti uvedeného práva mládeže nejen s trestním právem a občanským právem, ale i s jinými právními odvětvími. V potřebné míře jsme aktualizovali i důkladně zpracovaný věcný rejstřík, který pomůže uživateli tohoto komentáře v orientaci a usnadní mu rychlé vyhledání řešeného problému.

V neposlední řadě chceme poděkovat všem milým kolegům, kteří nám sdělili své poznatky a připomínky týkající se předchozího vydání komentáře, čímž nepochybně přispěli k jeho dalšímu zkvalitnění. Naše poděkování patří i všem pracovním a pracovníkům Nakladatelství C. H. Beck, kteří se podíleli na přípravě vydání tohoto komentáře, a to zvláště redaktorkám JUDr. Evelyně Součkové a Mgr. Jaroslavě Hromadové, které významně přispěly k jeho vydání.

Práce odpovídá právnímu stavu a judikatuře k 1. 1. 2025.

*Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., dr. h. c.
jménem autorského kolektivu*

Stručný historický přehled

Samostatné trestní právo a soudnictví ve věcech delikventní mládeže bylo poprvé na území naší (tehdy československé) republiky, upraveno zákonem ze dne 11. března 1931, č. 48 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, který nabyl účinnosti dnem 1. října 1931. V důvodové zprávě k tomuto zákonu se tehdy psalo: „Je již obecným míněním celého kulturního světa, že zločinnosti mládeže nestačí čelit trestem, nýbrž že je potřebí zjišťovati a potírati ono skryté zlo, z něhož trestný čin vytryskl. ... Čelití tomuto zlu zavčas a to nejen trestem, který je tu často prostředkem neúčinným, nespravedlivým, ba i nebezpečným, nýbrž opatřeními výchovnými, směřujícími k mravní záchraně a k polepšení mladistvého, je tu příkazem humanity a rozumné kriminální politiky. Jinak nelze zabrániti tomu, aby ze zanedbané mládeže se doplňovaly řady zločinců z povolání a rostlo neproduktivní břímež vězeňství a pauperismu.“¹

Oním zmiňovaným kulturním světem, jehož myšlenky inspirovaly i československého zákonodárce, byly zejména evropské země, které kodifikovaly samostatné trestní právo mládeže (Nizozemsko 1921, Dánsko 1922, Německo 1923, Švédsko 1924, Španělsko 1925, Itálie 1926, Francie 1927, Rakousko 1928). K nim se připojilo svým moderně koncipovaným zákonem v roce 1931 i nově vzniklé Československo, které tím zároveň navázalo i na snahy bývalého Rakouska-Uherska, jehož byly české země po staletí součástí. Až do roku 1931 se na trestní věci mládeže v českých zemích vztahoval tehdy stále ještě platný trestní zákon z roku 1852 (ohledně dospělých platil až do roku 1950), na Slovensku a Podkarpatské Rusi bývalé právo uherské. O reformu již zastaralého zákoníku z roku 1852 se v oblasti trestního práva mládeže pokoušel rakouský zákonodárce několikrát ještě před rozpadem habsburské monarchie, docílil však pouze dílčích úspěchů, neboť komplexní osnova „Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých“, která byla v roce 1907 a znovu v roce 1909 předložena panské sněmovně, ani osnova nového trestního zákona zpracovaná v roce 1909, která také obsahovala ustanovení o trestní odpovědnosti mladistvých osob, nebyly přijaty. Tak došlo na území českých zemí v rámci tehdejšího Rakousko-Uherska u okresních soudů pouze ke sloučení pravomoci poručenské s pravomocí v trestních věcech a u ostatních soudů k příkazování trestních věcí mladistvých jednomu specializovanému soudci nebo senátu. Příznivější vývoj byl na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kde byly zákonným čl. XXXVI/1908 a zák. čl. VII/1913 položeny základy trestního práva mládeže zahrnující jak hmotněprávní ustanovení, tak zřízení nové organizační soustavy soudů mládeže a úpravu řízení

¹ Miřička, A., Scholz, O. O trestním soudnictví nad mládeží. Praha: Československý kompas, 1932, s. 1.

vedeného proti mladistvým provinilcům. Nový zákon č. 48/1931 Sb. z. a n. sjednocující právní úpravu týkající se trestního soudnictví ve věcech mládeže pro celé československé území byl pak přijat až po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku samostatného Československa v roce 1931.

Československý zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 jednak komplexně upravit trestní odpovědnost mladistvých ve věku 14 až 18 let a trestněprávní následky jejich činů označených názvem provinění, jednak nově koncipoval účel a zvláštní odchylky trestního řízení ve věcech mládeže. Obsahoval i řadu organizačních norem vytvářejících specializovanou organizační soustavu soudnictví v trestních věcech mládeže, přičemž však až na výjimky upravené zákonem (týkající se zvláštních případů přenesení pravomoci soudu poručenského na soud mládeže), ponechal výkon soudní pravomoci poručenského a trestního soudu mládeže oddělený a současně zdůraznil potřebu úzké spolupráce obou těchto specializovaných justičních složek.

Trestná činnost se pak zásadně projednávala v trestním řízení proti mladistvým, kde se uplatnily obecné trestněprocesní předpisy jen tehdy, pokud zákon o trestním soudnictví nad mládeží speciální úpravu neobsahoval. Zákon především v zájmu zkrácení řízení ve věcech mladistvých značně zjednodušoval trestní proces. Velký význam současně přikládal i důkladnému zjištění osobních a rodinných poměrů mladistvého provinilce, čemuž sloužily především zprávy okresních úřadoven pro péči o mládež, tzv. pomocných zařízení pro soudní péči o mládež, poručenského soudu a informace tzv. převzvědných osob, mohly-li tyto podat pro řízení a rozhodování soudu o poměrech mladistvého důležité informace. Zákon upravoval i alternativy vazebního stíhání mladistvých, odchylky hlavního líčení v zájmu omezení jeho možných nepříznivých vedlejších dopadů, rozšiřoval okruh osob oprávněných podat ve prospěch mladistvého opravný prostředek a řadu dalších, na tu dobu velmi progresivních norem, prostřednictvím kterých zákonodárce jasně deklaroval svoji vůli upřednostnit výchovu před represí. Tu vyjádřil jasně i v ustanovení upravujícím výběr soudců mládeže, kde je jedním z přednostních hledisek pro ustanovení do funkce soudce mládeže odborné pedagogické vzdělání.

Je smutnou skutečností, že tento velmi moderní zákon upravoval trestní odpovědnost, procesní postavení mladistvého a průběh proti němu vedeného trestního řízení u všech mladistvých žijících na území tehdejšího Československa pouhých osm let (1. 10. 1931–29. 9. 1938), tj. do okamžiku, kdy došlo na základě tzv. mnichovské dohody v září 1938 k odtržení československého pohraničí a jeho přičlenění k Velkoněmecké říši. Po velmi krátkém období druhé republiky (září 1938 – březen 1939) došlo tzv. Výnosem vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 k jednostrannému vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Tímto výnosem bylo rozděleno obyvatelstvo žijící na území Protektorátu do několika skupin s odlišným právním režimem.²

² Petrův, H. Právní postavení židů v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Institut Tereziánské iniciativy, nakladatelství Sefer, 2000.

Na ty obyvatele Protektorátu, kteří se stali na základě říšských předpisů německými státními příslušníky, resp. říšskými občany, se vztahovaly německé právní předpisy a podléhaly německé soudní pravomoci. Jinými slovy řečeno na nepočetnou skupinu mládeže německé národnosti žijící na protektorátním území se vztahoval německý zákon o soudnictví nad mládeží (Jugendgerichtsgesetz z roku 1923), později nahrazený novým zákonem (Reichsjugendgerichtsgesetz z roku 1943), a proto tito mladiství německé národnosti podléhali německé soudní jurisdikci. Na ostatní mladistvé, kteří se stali 16. 3. 1939 státními příslušníky Protektorátu Čechy a Morava, se vztahoval dosavadní zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931, pokud se ovšem nedopustili trestné činnosti namířené proti německé říši, kdy se i u nich uplatňovaly drakonické německé trestní předpisy. Konečně třetí, početně nezanedbatelnou skupinu mladistvých žijících na československém území představovala židovská mládež, jejíž postavení bylo ve srovnání s oběma předchozími skupinami logicky nesrovnatelně horší vzhledem k aplikaci tzv. norimberských rasových zákonů, na jejichž základě byl postupně vytvořen komplex právních předpisů drasticky zasahujících do všech oblastí života židovské populace.

Toto více než šestileté násilné přerušení plné působnosti zákona o trestním soudnictví nad mládeží na území Československa skončilo až dnem 4. května 1945, který poválečná československá vláda určila jako poslední den tzv. doby nesvobody. Zákon z roku 1931 se pak opět mohl uplatňovat vůči všem mladistvým žijícím na území tehdejšího Československa.

Platnost zákona o trestním soudnictví nad mládeží však již neměla mít dlouhého trvání, neboť vzápětí po únorovém komunistickém převratu v roce 1948 byly zahájeny práce na novém trestním zákonu, koncipovaném v duchu sovětského trestního zákonodárství, kde již přirozeně nebylo místo pro samostatné trestní právo mládeže. Novým trestním zákonem č. 86/1950 Sb. byl pak progresivní zákon z roku 1931 bez náhrady k 1. 8. 1950 zrušen. Po dobu 63 let tak ani v bývalém Československu, a po rozpadu československé federace v roce 1993 ani v České republice, samostatné trestní právo mládeže neexistovalo. Několik ustanovení převzatých ze zákona z roku 1931 do trestních kodexů z let 1950, 1956 a 1961 sice alespoň v okleštěné podobě zohledňovalo specifika věkové kategorie dospívajících, nepředstavovalo však již ucelený, specializovaný systém justice mládeže, jak tomu bylo v minulosti. Kromě toho docházelo postupem doby i k vypouštění některých důležitých ustanovení, z nichž zřejmě nejpodstatnější bylo zbavení prokurátora možnosti zastavit trestní stíhání mladistvého ze stejných důvodů, pro jaké mohl upustit soud od jeho potrestání; tuto možnost obsahovaly ještě trestní řády z let 1950 a 1956, avšak do trestního řádu z roku 1961 již toto ustanovení převzato nebylo. I přesto se však některé moderní prvky zákona z roku 1931 uchovaly ve více či méně modifikované podobě i ve znění trestního zákona a trestního řádu z roku 1961 až do nabytí účinnosti nyní platného zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

V oblasti trestní odpovědnosti to byl především akcent kladený na výchovný význam vyvození trestní odpovědnosti a jejích důsledků u dospívajícího jedince, který se konkrétně projevil jednak v materiálním znaku trestného činu (tj. stupni společenské nebezpečnosti jednání mladistvého, který musel dosáhnout vyššího stupně než je malý, aby mohlo být vůbec takové jednání kvalifikováno jako trestné), jednak v mírnějších trestněprávních následcích (ve snížených trestních sazbách a ve vyloučení možnosti uložit mladistvým některé tresty, včetně širšího využívání institutu zahlázení odsouzení). V trestním řízení se jednalo především o institut obligatorní obhajoby, zpřísnění podmínek pro uvalení vazby, výchovně orientovaný průběh hlavního líčení, rozsáhlé možnosti zjišťovat a přihlížet k výsledkům zpráv o osobních a rodinných poměrech mladistvého, rozšířený okruh osob oprávněných podávat ve prospěch mladistvého opravné prostředky, apod.

Tyto odlišnosti se projevy i ve vykonávacím řízení, zvláště pak ve výkonu trestu odnětí svobody ve zvláštních nápravně výchovných ústavech a později věznicích pro mladistvé.

Reforma trestního práva, která byla prováděna po roce 1989 prostřednictvím početných – někdy více, jindy méně významných – novel trestního zákona a trestního řádu, se legislativní úrovní soudnictví ve věcech mladistvých významněji nedotkla, ale projevila se především v aplikační praxi, která začala u mladistvých hojně využívat nových trestněprávních i trestněprocesních institutů. Jednalo se především o podmíněné upuštění od potrestání, nový alternativní trest obecně prospěšných prací a také o odklony od trestního stíhání ve formě narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání.

Tato – po vzoru západoevropských zemí od roku 1993 postupně do trestních kodexů zaváděná – alternativní řešení trestních věcí se však týkala všech pachatelů, bez ohledu na jejich věk, a proto neumožňovala reagovat v dostatečné míře na zvláštnosti kriminality dospívajících. Jedinou výjimku představoval v roce 2001 nově zakotvený institut zániku nebezpečnosti trestného činu spáchaného mladistvým, který se svým charakterem blížil spíše účinné lítosti, kdy za splnění zákonem stanovených podmínek došlo u jednání ohrožených trestní sazbou nepřevyšující pět let k zániku jejich trestnosti. V praxi se však tato legislativní změna účinná od roku 2002 nijak významněji neprojevila, zřejmě i proto, že jí v souvislosti s přípravou nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebylo věnováno dostatek pozornosti ani v rámci profesního školení, ani v odborné literatuře. Tento institut byl ve zpřesněné a rozšířené podobě a pod výstižnějším názvem „účinná lítost“ posléze převzat do nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže z roku 2003.

Na předloze nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže začala pracovat skupina odborníků pověřených tímto úkolem již v roce 1997 v rámci Komise pro rekodifikaci trestního práva hmotného a procesního ustavené při ministerstvu spravedlnosti. Její práce byla podpořena a uspišena přijetím usnesení vlády č. 687/1999, které uložilo ministru spravedlnosti připravit návrh nového zákona samostatně upravujícího oblast trestního práva mládeže.

V letech 1997–1999 bylo touto pracovní skupinou zpracováno šest analytických dokumentů, včetně srovnávacích analýz. Na jejich základě byla počátkem roku 2000 vypracována první neoficiální osnova nového zákona o trestním soudnictví nad mládeží.³

V průběhu roku 2000 byl připraven a v září 2000 vládou schválen věcný záměr nového zákona a pracovní skupině uloženo předložit do konce roku jeho paragrafované znění. Pod pozměněným názvem – „Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže“ byl pak návrh paragrafovaného znění zákona vládě počátkem roku 2001 skutečně předložen, avšak ta jej schválila až v červenci 2001, a proto jej až v srpnu mohla postoupit k projednání do Parlamentu.

Teprve 13. 12. 2001 byl návrh zákona v prvním čtení projednán Poslaneckou sněmovnou a přikázán třem výborům, přičemž byla obvyklá 60 denní lhůta k jeho projednání prodloužena o dalších 40 dní. Návrh však projednal a schválil pouze petiční výbor, zatímco výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu projednávání návrhu přerušil se zdůvodněním, že vyčká stanoviska ústavněprávního výboru, který se posléze návrhem zabýval až na své schůzi dne 10. 4. 2002, kde jednání přerušil se zdůvodněním, že mu na jeho zodpovědné projednání chybí čas. Tím byly „vytvořeny podmínky“ pro to, aby mohla na své schůzi dne 23. 4. 2002 Poslanecká sněmovna vyřadit návrh z programu svého jednání se zdůvodněním, že tak rozsáhlá reforma si žádá více času než sněmovně do konce jejího volebního období, tj. června 2002, zbývá. Z toho je zřejmé, že v té době politická vůle k přijetí nového trestního práva mládeže ještě chyběla.

Situace se stala příznivější až po červnových volbách v roce 2002, kdy se nově vytvořená vláda rozhodla návrh zákona znovu – ještě na podzim roku 2002 – projednat. K připomínkám uplatněným především ze strany resortu školství a národní obrany doznal návrh zákona pouze dvou významnějších změn: vypuštěn byl nově navrhovaný institut ochranné rodinné výchovy a z působnosti zákona byla vyňata věková kategorie mladých dospělých, tj. osob ve věku od 18 do dovršení 21 let. Zejména posledně uvedená změna zasáhla podstatně do původní koncepce zákona zamýšleného jako komplexní norma určená pro mládež, u které ještě nebyl ukončen proces sociálního dospívání a je tedy naděje, že vhodnými, věkovým specifikám odpovídajícími opatřeními lze účinněji než prostřednictvím klasického trestního práva dospělých zabránit recidivě trestné činnosti. Zařazení věkové kategorie mladých dospělých však od počátku projednávání návrhu nového zákona naráželo na kritiku směřující proti „příliš mírnému“ zacházení s mladými pachatelí trestných činů, a proto se vláda nakonec rozhodla raději celou tuto oblast ze zákona vyřadit.

³ Tato osnova byla publikována ve svazku 59 ediční řady příruček Ministerstva spravedlnosti ČR (viz *Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A., Válková, H.* Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Praha, 2000).

Takto pozměněný vládní návrh zákona byl projednán a schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky na doporučení ústavněprávního výboru dne 21. 5. 2003. Senát Parlamentu České republiky pak k doporučení svého ústavněprávního výboru návrh zákona definitivně schválil na své schůzi dne 25. 6. 2003. Po podpisu prezidentem republiky byl pak nový zákon pod č. 218 uveřejněn v částce 79 Sbírky zákonů rozeslané dne 31. 7. 2003. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2004. Tím se uzavřel mnohaletý proces přípravy a legislativního projednávání normy, kterou zákonodárce zkráceně nazval „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ a byla zahájena další, neméně náročná etapa její aplikace v justiční praxi.

Z literatury: *Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A., Válková, H.* Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR. Svazek 59. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR a Ministerstvo spravedlnosti Kanady, 2000; *Mířička, A., Scholz, O.* O trestním soudnictví nad mládeží. Praha: Československý kompas, 1932; *Válková, H., Dünkel, F.* Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě. Praha: Leges, 1992; *Zezulová, J.* Trestní zákonodárství nad mládeží. Brno: Masarykova Univerzita, 1997.

Obsah

Jednotlivé části komentáře a ustanovení zpracovali.....	VII
Předmluva k prvnímu vydání.....	IX
Předmluva k druhému vydání.....	XI
Předmluva k třetímu vydání.....	XIII
Předmluva ke čtvrtému vydání.....	XV
Stručný historický přehled.....	XVII
Seznam použitých zkratk.....	XXV

Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Část první. Odpovědnost mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže	1
Hlava první. Obecná ustanovení	1
Hlava druhá. Mladiství.....	66
Díl první. Trestní odpovědnost mladistvých	66
Díl druhý. Zánik trestnosti.....	98
Díl třetí. Opatření ukládaná mladistvým	125
Upuštění od uložení trestního opatření	152
Díl čtvrtý. Výchovná opatření	231
Díl pátý. Ochraná opatření	313
Díl šestý. Trestní opatření.....	389
Díl sedmý. Řízení v trestních věcech mladistvých.....	569
Oddíl první. Soud a osoby na řízení zúčastněné.....	569
Oddíl druhý. Provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých	636
Oddíl třetí. Mladiství.....	646
Oddíl čtvrtý. Poškozený.....	705
Oddíl pátý. Zvláštní ustanovení o vazbě a zadržení mladistvého	724
Oddíl šestý. Ochrana soukromí mladistvých a veřejnost řízení... ..	836
Oddíl sedmý. Dokazování	865
Oddíl osmý. Společná ustanovení o přípravném řízení	909
Oddíl devátý. Společná ustanovení o řízení před soudem	926
Oddíl desátý. Zvláštní způsoby řízení	981
Odstoupení od trestního stíhání.....	1021
Oddíl jedenáctý. Opravné prostředky a řízení o nich	1067
Oddíl dvanáctý. Společná ustanovení.....	1092
Oddíl třináctý. Výkon rozhodnutí.....	1096

Díl osmý. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech mladistvých.....	1260
Hlava třetí. Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let	1295
Díl první. Obecná ustanovení	1295
Díl druhý. Právní zastoupení	1424
Díl třetí. Návrhová fáze řízení	1557
Díl čtvrtý. Soudní fáze řízení.....	1604
Hlava čtvrtá. Společná a přechodná ustanovení k části první	1797
Část druhá. Změna trestního zákona	1802
Část třetí. Změna trestního řádu.....	1803
Část čtvrtá. Změna zákona o přestupcích	1805
Část pátá. Změna zákona o výkonu trestu odnětí svobody	1806
Část šestá. Změna zákona o výkonu vazby.....	1807
Část sedmá. Účinnost.....	1808
Přílohy	
1. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 7/2009 ze dne 8. září 2009, o trestním řízení ve věcech mládeže.....	1811
2. Pokyn policejního prezidenta č. 103 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení	1822
3. Pokyn policejního prezidenta č. 268 ze dne 4. listopadu 2020, o činnosti na úseku dětí.....	1853
Věcný rejstřík	1859

Z judikatury:

K odst. 1 – viz přiměřeně též judikaturu k § 30 a 33:

R 22/1969-II. Zkušební doba při podmíněném odsouzení začíná až právní mocí rozsudku. Spáchal-li tedy obviněný (mladistvý) další trestný čin (provinění) po podmíněném odsouzení za předchozí trestnou činnost, avšak předtím, než se rozsudek s tímto podmíněným trestem (trestním opatřením) stal pravomocný, nelze vyslovit, že se obviněný (mladistvý) ve zkušební době neosvědčil proto, že spáchal uvedený další trestný čin (provinění).

§ 30 Rozhodnutí o osvědčení

(1) Jestliže mladistvý, kterému byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví soud pro mládež, že se osvědčil; jinak rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, že se peněžitě opatření vykoná.

(2) Jestliže byla záruka za nápravu mladistvého, kterému byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, odvolána tím, kdo ji poskytl, přezkoumá soud pro mládež chování mladistvého během zkušební doby, a shledá-li, že podmíněně odložení výkonu peněžitého opatření neplní své poslání, rozhodne, že se peněžitě opatření vykoná; jinak podmíněně odložení výkonu peněžitého opatření ponechá v platnosti.

(3) Neučiní-li soud pro mládež do roka od uplynutí zkušební doby rozhodnutí podle odstavce 1, aniž na tom měl vinu mladistvý, kterému byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, má se za to, že se mladistvý osvědčil.

(4) Bylo-li vysloveno, že se mladistvý, kterému byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl odsouzen.

Související ustanovení: § 2 odst. 1 písm. c) – mladistvý, § 2 odst. 2 písm. a) – k protiprávním činům, § 9 odst. 1 – účel opatření, § 15 – výchovná opatření a jejich ukládání vedle trestních opatření, § 17 – probační program, § 24 – druhy trestních opatření, § 25 – ukládání trestních opatření a účel trestních opatření, § 27 – peněžitě opatření (obecná úprava), § 28 a 29 – peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu, § 55 a 56 – zjišťování okolností důležitých pro přijetí rozhodnutí, § 74 odst. 1 – výkon trestních opatření, § 74 odst. 2 – působnost Probační a mediační služby při výkonu rozhodnutí.

Související předpisy: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník; zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád; zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Z literatury: *Kratochvíl, V. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009; *Lortie, S., Polanski, M., Sotolář, A., Válková, H.* Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, sv. 59. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR a Ministerstvo spravedlnosti Kanady, 2000; *Sotolář, A., Půry, F., Šámal, P.* Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000; *Sotolář, A., Válková, H.* Trestní opatření v trestních věcech mladistvých. První část. Trestněprávní revue, 2005, č. 2, Druhá část. Trestněprávní revue, 2005, č. 3; *Šámal, P. a kol.* Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022; *Šámal, P. a kol.* Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023; *Ščerba, F.* Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014; *Ščerba, F. a kol.* Trestní zákoník. Komentář. 1.

§ 30 Odpovědnost mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže

vydání. Praha: C. H. Beck, 2020; Žatecká, E., Hrušáková, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015.

Obsah výkladu:

K odst. 1:

1. Postup při rozhodování o osvědčení ve zkušební době
2. Východiska pro rozhodování o osvědčení
3. Předpoklady osvědčení mladistvého ve zkušební době
4. Předpoklady pro rozhodnutí soudu o výkonu podmíněně odloženého peněžitého opatření

K odst. 2:

5. Důsledky odvolání záruky za nápravu mladistvého

K odst. 3:

6. Zákonná fikce osvědčení

K odst. 4:

7. Fikce neodsouzení

K odst. 1:

1. Postup při rozhodování o osvědčení ve zkušební době. Ustanovení § 30 odst. 1 upravuje postup při rozhodování o tom, zda se mladistvý, u nějž soud pro mládež podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, *osvědčil*, nebo zda bude *rozhodnuto, že peněžitě opatření vykoná*. Pro řešení této otázky jsou rozhodující pouze skutečnosti, které spadají do zkušební doby. Soud pro mládež je přitom povinen přezkoumat chování mladistvého *po celou* zkušební dobu. Z procesního hlediska se i na rozhodování o osvědčení mladistvého, u nějž soud pro mládež podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, vztahuje povinnost zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro takové rozhodnutí (srov. § 2 odst. 5 TrŘ a příměření R 11/1966).

Soud pro mládež může rozhodnout o osvědčení mladistvého, a neosvědčil-li se, o výkonu uloženého peněžitého opatření, toliko *do jednoho roku od uplynutí zkušební doby*; v pozdější době pak pouze v případě, že takovou prodlevu zavinil mladistvý. Tato skutečnost vyplývá z odst. 3 tohoto ustanovení. Ne učinil-li totiž soud pro mládež do jednoho roku od uplynutí zkušební doby žádné z těchto rozhodnutí, aniž na tom měl mladistvý, u něhož byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, vinu, má se ze zákona za to, že se osvědčil. Obě citovaná ustanovení § 30 odst. 1 a § 30 odst. 3 upravují způsob *ukončení podmíněně odloženého výkonu peněžitého opatření*.

Z nich lze také dovodit, že podle okolností může nastat některá z těchto situací:

- a) soud pro mládež rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, o *výkonu uloženého peněžitého opatření*, protože mladistvý nevedl ve zkušební době řádný život nebo nevyhověl uloženým opatřením (§ 30 odst. 1 věta za středníkem),
- b) soud pro mládež po uplynutí zkušební doby *vysloví, že se mladistvý, u nějž podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, osvědčil*, protože

ve zkušební době vedl řádný život a vyhověl uloženým opatřením (§ 30 odst. 1 věta před středníkem),

- c) *má se za to, že mladistvý, u nějž soud pro mládež podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, se osvědčil*, protože tento soud neučinil bez jeho viny do jednoho roku od uplynutí zkušební doby rozhodnutí o osvědčení ani o nařízení výkonu peněžitého opatření (§ 30 odst. 3).

V průběhu zkušební doby tedy může dojít pouze k rozhodnutí o tom, že se podmíněně odložené peněžité opatření vykoná. V ostatních případech musí soud pro mládež u podmíněného peněžitého opatření rozhodnout až po uplynutí zkušební doby. Rozhodne-li soud pro mládež o osvědčení mladistvého nebo nastane-li fikce osvědčení [nastane-li tedy některá ze situací předvídaných výše pod písm. b) a c)], *vznikne fikce*, že se na mladistvého hledí, jako by nebyl odsouzen (§ 30 odst. 4).

Na procesní postup při rozhodování podle § 30 odst. 1 je třeba analogicky aplikovat ustanovení § 330 a 330a TrŘ (srov. § 74). Rozhodnutí o tom, že se mladistvý, u nějž byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, *osvědčil*, stejně jako rozhodnutí o tom, že se peněžité opatření vykoná, má obdobnou povahu i účinky jako rozhodnutí soudu pro mládež o osvědčení či neosvědčení při podmíněném odsouzení podle § 83 odst. 1 TrZ, jemuž odpovídá příslušná procesní úprava v ustanovení § 330 TrŘ. Tu je třeba přiměřeně aplikovat též na rozhodnutí podle § 30 odst. 1. Rozhodnutí tedy činí soud pro mládež ve formě *usnesení* (§ 134 a násl. TrŘ) ve veřejném zasedání (§ 232 a násl. TrŘ). Proti tomuto usnesení je přípustná *stížnost*, jež má *odkladný účinek*. Se souhlasem státního zástupce o tom může rozhodnout i předseda senátu sám.

2. Východiska pro rozhodování o osvědčení. Z ustanovení § 30 odst. 1 plyne, že hlavní *podmínkou*, pod níž se podmíněně odkládá výkon peněžitého opatření, je *vedení řádného života ve zkušební době* stanovené podle § 29 odst. 1. Proto lze mladistvému, u nějž soud pro mládež podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, uložit další podmínky, které směřují právě k tomu, aby řádný život skutečně vedl, a na jejichž dodržení je vázáno rozhodnutí soudu pro mládež, že se osvědčil. Takovými podmínkami jsou podle § 29 odst. 2 *výchovná opatření* směřující k vedení řádného života.

Vedení řádného života ve zkušební době a *plnění povinností a omezení* plynoucích z uložených opatření tvoří základní obsahovou náplň peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu jako zvláštní reakce na spáchané provinění, které má nahradit trestní opatření. K tomu je zaměřeno též působení osob, jejichž záruka za nápravu mladistvého byla přijata.

3. Předpoklady osvědčení mladistvého ve zkušební době. *Předpokladem* rozhodnutí o tom, že se mladistvý, u nějž soud pro mládež podmíněně odložil výkon peněžitého opatření, *osvědčil*, je:

- a) uplynutí celé soudem stanovené zkušební doby,
- b) vedení řádného života po celou její dobu,

c) vyhovění uloženým podmínkám (vyplývajícím zejména z uložených výchovných opatření).

Jedním z možných opatření spojených s podmíněným odkladem výkonu peněžitého opatření může být též *záruka za nápravu mladistvého*. Součástí její realizace může být požadavek na mladistvého, aby plnil určité povinnosti a zdržel se určitého jednání. Z tohoto hlediska je rovněž třeba zhodnotit jednání mladistvého. Samotné odvolání záruky tím, kdo ji poskytl, je důvodem k tomu, aby soud pro mládež obligatorně přezkoumal chování mladistvého ve zkušební době podmíněně odloženého peněžitého opatření a aby rozhodl o jeho ponechání v platnosti nebo o jeho výkonu. Odvolání záruky ve zkušební době sice může být – vzhledem k důvodům, které k tomu vedly – podnětem soudu pro mládež ke zvážení postupu podle § 30 odst. 2 věta před středníkem, ale samo o sobě nesvědčí o nevedení řádného života nebo o porušení uložených podmínek.

S rozhodnutím o osvědčení mladistvého, které nabylo právní moci (srov. § 140 TrŘ), spojuje zákon tyto právní účinky:

- a) *peněžitě opatření za provinění, ohledně něhož bylo rozhodnuto o podmíněném odkladu výkonu peněžitého opatření, již nemůže být vykonáno* (§ 30 odst. 1),
- b) *na mladistvého se od právní moci rozhodnutí hledí, jako by nebyl odsouzen* (§ 30 odst. 4), nebrání-li vzniku fikce zahlazení uložení dalšího trestního opatření týmž rozsudkem, ohledně něhož dosud zahlazení nenastalo (srov. § 35 ZSM ve spojení s § 105 TrZ).

Rozhodnutí o osvědčení nemá vliv na výkon dalších trestních opatření, která byla uložena vedle peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu a která nebyla do právní moci takového rozhodnutí vykonána, stejně jako nemá vliv na výkon jiných výroků rozsudku, např. o uložení ochranných opatření nebo o náhradě škody (srov. výklad k odst. 4).

4. Předpoklady pro rozhodnutí soudu o výkonu podmíněně odloženého peněžitého opatření. Z ustanovení § 30 odst. 1 vyplývají též předpoklady pro rozhodnutí soudu o výkonu podmíněně odloženého peněžitého opatření. Jsou jimi následující skutečnosti:

- a) mladistvý ve zkušební době *nevedl řádný život*, nebo
- b) mladistvý *nevyhověl uloženým podmínkám* (výchovným opatřením, případně opatřením spojeným se zárukou za nápravu mladistvého).

Důvodem k rozhodnutí o výkonu peněžitého opatření může být i nesplnění jednoho z těchto kritérií.

K tomu, co se rozumí *řádým životem*, viz výklad v bodě 1 k § 28.

K *výchovným opatřením a k jejich výkonu* viz komentář k § 16, 17, 18, 19, 20 a 80.

Soud pro mládež může rozhodnout o tom, že se peněžitě opatření vykoná, již v průběhu zkušební doby nebo po jejím uplynutí, a to až do jednoho roku od uplynutí zkušební doby (srov. § 30 odst. 3).

K odst. 2:

5. Důsledek odvolání záruky za nápravu mladistvého. *Odvolání záruky* za nápravu podmíněně odsouzeného mladistvého tím, kdo záruku poskytl, je důvodem *obligatorního přezkoumání chování mladistvého*, v jehož věci byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, již během zkušební doby. Po takovém přezkoumání musí soud pro mládež rozhodnout, buď že se peněžitě opatření vykoná, nebo že se podmíněný odklad výkonu peněžitého opatření ponechává v platnosti (§ 330 odst. 1 TrŘ *per analogiam*).

Odvolání záruky subjektem, který ji poskytl, např. zájmovým sdružením občanů, *samo o sobě není důvodem k nařízení výkonu peněžitého opatření*, je jenom podnětem pro obligatorní přezkoumání již v průběhu zkušební doby, zda podmíněný odklad výkonu peněžitého opatření plní své poslání a účel trestního opatření. Výkon peněžitého opatření pak z důvodu odvolání záruky soud pro mládež nařídí jen tehdy, jestliže shledá, že podmíněný odklad výkonu peněžitého opatření neplní své poslání zaviněním odsouzeného mladistvého (srov. obdobně R 1/1964).

Zákon neuvádí důvody, pro které může subjekt, který záruku za nápravu mladistvého poskytl, např. zájmové sdružení občanů, odvolat tuto záruku. *Důvod odvolání záruky* se nemusí vždy týkat jen negativního chování mladistvého a porušování podmínek odkladu výkonu peněžitého opatření. Zájmové sdružení občanů např. odvolá záruku zpravidla též tehdy, jestliže mladistvý už není v jeho dosahu (např. proto, že změnil bydliště, pracoviště apod.), nebo tehdy, když se změnila i bez viny mladistvého podmínky, za nichž byla nabídnuta záruka za nápravu mladistvého, takže na něj zájmové sdružení občanů už nemůže výchovně spolupůsobit. Soud pro mládež i v takovém případě přezkoumá chování mladistvého ve zkušební době, a dojde-li k závěru, že zatím nejsou důvody pro nařízení výkonu peněžitého opatření, vysloví, že podmíněný odklad výkonu peněžitého opatření se ponechává v platnosti.

I když subjekt, který záruku poskytl, odvolá svou záruku za nápravu mladistvého proto, že tento *porušuje podmínky odkladu výkonu* peněžitého opatření, není to rovněž samo o sobě důvodem k nařízení výkonu peněžitého opatření. Soud pro mládež přezkoumá důvody uváděné zájmovým sdružením občanů a vezme je v úvahu při hodnocení, zda mladistvý vede řádný život a dodržuje uložené podmínky, či nikoli. Jestliže se však mladistvý pouze odmítá podrobit výchovnému působení toho, kdo převzal záruku za jeho nápravu, ale jinak vede řádný život a plní podmínky uložené mu soudem, nemůže soud pro mládež jen pro odvolání záruky nařídit výkon peněžitého opatření.

K odst. 3:

6. Zákonná fikce osvědčení. V tomto odstavci je upraven vznik *zákonné fikce*, že se mladistvý, u něhož byl podmíněně odložen výkon peněžitého opatření, *osvědčil*. Tato fikce nahrazuje rozhodnutí soudu pro mládež o osvědčení